

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกในปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว นักการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อยู่ตลอดเวลา และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลกและความท้าทายดังกล่าว ได้แก่ คุณภาพของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานถือเป็นองค์กรของภาครัฐที่ทำหน้าที่จัดการศึกษา มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตราที่ 6 ที่มุ่งเน้นพัฒนาคนไทยให้ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดว่าการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะ พลเมืองไทยและพลเมืองโลก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 7)

เป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็น “คนดี คนเก่ง และมี ความสุข” โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย พัฒนาคณะตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ตรง ตามความต้องการ ทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และทักษะ คุณธรรมและ จิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียน เห็นแบบอย่างที่ดี ได้ฝึกการคิด ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่หลากหลายตรงตามความต้องการ และ มีความสุขในการเรียนรู้ ครู ศึกษานิเทศก์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เตรียมการสอนและใช้สื่อที่ผสมผสาน ความรู้สากลกับภูมิปัญญาไทยจัดบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่ หลากหลาย และพัฒนาความคิดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ ความสำเร็จของการจัด กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญขึ้นอยู่กับ ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ผู้เรียน ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และสมาชิกชุมชน (สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2551: 77-79)

การบริหารการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำในสถานศึกษา มีส่วนสำคัญมากในการนำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ หน่วยงานใดมีผู้นำที่มีความรู้ ความ สามารถหน่วยงานนั้นย่อมประสบความสำเร็จ ซึ่งหลักการบริหารได้กล่าวถึงองค์ประกอบพื้นฐานของ การบริหารการศึกษา ให้ประสบความสำเร็จไว้ 4 ประการ คือ บุคลากร (Man) วัสดุอุปกรณ์ (Material) การเงิน (Money) และการจัดการที่ดี (Management) และถือว่าบุคลากรเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่สุดในการบริหาร ดังนั้นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการแสวงหาทรัพยากร ในการบริหารและมีการวางแผนการดำเนินงานใช้ทรัพยากรต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ฉันทลาลวัลย์

สารสุข, 2552: 1) การศึกษาเกี่ยวกับผู้นำมีความสำคัญ ต่อผู้บริหารการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะการบริหารการศึกษาให้เจริญก้าวหน้า ต้องอาศัยการเป็นผู้นำของผู้บริหาร ผู้บริหารการศึกษาจึงต้องเรียนรู้และเข้าใจพื้นฐานของการเป็นผู้นำ ต้องเข้าใจว่าภาวะผู้นำเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัย 3 ประการคือ ผู้นำ ผู้ตาม สถานการณ์ โดยผู้นำต้องอาศัยอำนาจและอิทธิพลที่ตนมีอยู่ ประกอบกับอำนาจหน้าที่ตามตำแหน่งที่ตนครอง เพื่อให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือมีความคิดคล้อยตามอันจะส่งผลให้องค์การหรือกลุ่มประสบความสำเร็จ มีความก้าวหน้าและบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่คาดไว้ (อาคม วัตโรสงค์, 2547: 18)

ปัจจุบันจำเป็นต้องใช้คนที่มีความรู้ ความสามารถ สติปัญญาดี และมีประสบการณ์ทำงานมาแล้วพอสมควร ที่จะบริหารงานองค์การให้มีความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ผู้นำที่ดีจะต้องบริหารงานให้สำเร็จด้วยการใช้ศาสตร์ และศิลป์ เพื่อให้การทำงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยราบรื่น ครบถ้วน ภาวะผู้นำที่ไม่สอดคล้องไม่สนองความต้องการของครูเนื่องจากไม่เปิดโอกาส ให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหาร มุ่งแต่ให้ผลงานสำเร็จตามเป้าหมายเพียงด้านเดียว บุคลากรครูที่มีความรู้ความสามารถในโรงเรียนมีมากแต่จัดสรรงานไม่ตรงกับความรู้ความสามารถ ความโน้มเอียงในการใช้อำนาจ ทำให้เกิดความพอใจแตกต่างกัน อันจะนำมาสู่ความไม่เข้าใจ ความขัดแย้งมีผล ทำให้งานไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ (กวี วงศ์พุด, 2542: 1-10)

จากการศึกษาภาวะผู้นำมีแนวทางใหม่เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leader) ซึ่งมีแนวคิดว่าผู้นำเป็นผู้จูงใจให้บุคคลปฏิบัติงานเกินความคาดหวังปกติ มุ่งการบรรลุความต้องการในระดับสูง เช่น ความสำเร็จของงาน ความมั่นคง เป็นต้น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้มาแทนที่ภาวะผู้นำแห่งการจัดการ แต่จะช่วยเสริมก่อให้เกิดผลผลิตเพิ่มขึ้น การที่ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำแห่งการจัดการเป็นพื้นฐานด้วยซึ่งผู้นำคนเดียวอาจมีภาวะผู้นำหลายอย่างได้ ผู้บริหารและ ผู้นำอาจไม่ใช่บุคคลคนเดียวกัน ส่วนใหญ่ผู้บริหารเป็นผู้บริหารที่อยู่ในตำแหน่งอย่างเป็นทางการเกี่ยวข้องกับการบริหารงานที่เป็นงานประจำเน้นการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ ส่วนผู้นำ จะเป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษสูงจะมุ่งการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรมมองอนาคตที่ยาวไกล และพัฒนาความก้าวหน้าขององค์การ หากผู้บริหารที่มีตำแหน่งแบบทางการมีคุณสมบัติการเป็นผู้นำดังกล่าวอยู่ด้วยจะทำให้เป็นผู้บริหารที่มีศักยภาพภายใต้ภาวะความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และจำเป็นต้องหาจุดลงตัวที่มีดุลยภาพระหว่างการบริหาร (Managing) กับการนำ (Leading) โดยทั่วไปมักพบว่า ผู้นำสถานศึกษาพยายามสนองตอบภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยวิธีที่ง่ายที่สุดคือ การทุ่มเทงานให้หนักขึ้นจึงเกิดงานใหม่ที่รับผิดชอบที่ถนัดมากขึ้นที่หนักอยู่แล้วให้หนักยิ่งขึ้น (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2545: 10)

ผลจากการวิจัยเชิงประจักษ์และการฝึกอบรมพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับในองค์การของประเทศต่าง ๆ จำนวนมากพบว่า ผู้บริหารหรือผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถทำให้ประสิทธิผลของงานและองค์การสูงขึ้นแม้ว่าสภาพการณ์ขององค์การจะมีข้อจำกัดต่าง ๆ เพียงใด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550: 2-3) นอกจากนี้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะทำให้ผู้ตามเชื่อถือยอมรับศรัทธา ยกย่องและภักดี และกระตุ้นให้ผู้ตามทำงานได้มากกว่าปกติ ผู้นำสามารถเปลี่ยนสถานะของปัจเจกบุคคลและองค์การไปสู่ความสำเร็จ (บัณฑิต แทนพิทักษ์, 2545: 14-17 อ้างถึงใน Bass, 1985: 51-52) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้จูงใจให้บุคคลปฏิบัติงานเกินกว่า ความคาดหวังปกติ มุ่งไป

ที่ภารกิจงานอย่างกว้าง ๆ ด้วยความสนใจที่เกิดขึ้นภายในตน มุ่งการบรรลุ ความต้องการในระดับสูงมากกว่าความต้องการในระดับต่ำ และผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้น พยายามพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความเป็นผู้นำและสามารถแก้ปัญหาของตนเองและผู้อื่น (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2536: 67) แบส และ อโวลิโอ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550: 3-4, อ้างถึง Bass & Avolio. 1990: 2) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่าสามารถเห็นได้จากผู้นำเป็นผู้เปลี่ยนแปลงผู้ร่วมงานและผู้ตาม ทำให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามมองตนเองและมองงานในแง่บวกหรือกระบวนทัศน์ใหม่ ๆ ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในเรื่องวิสัยทัศน์และภารกิจของทีมและองค์การ พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับความสามารถที่สูงขึ้น และมีศักยภาพมากขึ้น ผู้นำจะชักนำให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามมองไกลเกินกว่าความสนใจของเฉพาะตนไปสู่อุดมการณ์ที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ (Achievement) การบรรลุสัจการแห่งตน (Self-actualization) และความเป็นอยู่ที่ดี (Well-being) ทั้งของตนเอง ของผู้อื่น รวมทั้งขององค์การและสังคม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้จะประกอบด้วย 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence) หรือการมีคุณลักษณะพิเศษ (Charisma) เป็นการมีอุดมการณ์ มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการบริหารอารมณ์ และมีจริยธรรม 2) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) เป็นการจูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำงาน โดยการสร้างแรงจูงใจภายใน การสร้างเจตคติหรือการคิด ในแง่บวก และกระตุ้นจิตวิญญาณของทีม (Team Spirit) ให้มีชีวิตชีวา 3) การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) เป็นการกระตุ้นความพยายามของผู้ตามเพื่อให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ เพิ่มการตระหนักรู้ในเรื่องปัญหา กระตุ้นให้มีการตั้งข้อสมมติฐาน เปลี่ยนกรอบการมองปัญหาและมีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration) เป็นการปฏิบัติต่อบุคคลในฐานะเป็นปัจเจกชนการเอาใจใส่ดูแลคำนึงถึงความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคลมีการติดต่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีการแนะนำและการมอบหมายงานมีการพัฒนาหรือสนับสนุนในการทำงาน เพื่อให้บุคคลสามารถบรรลุเป้าหมายของส่วนตนและส่วนรวม จากแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีการวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้ 3 ระดับ คือ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา และระดับชาติ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียน โดยในการวัดผลและประเมินผลระดับชั้นเรียนนั้น ถือเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด ส่วนการประเมินผลระดับสถานศึกษา รวมถึงระดับชาตินั้นทำการประเมินผลเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคนที่เรียนในชั้นปีสุดท้ายของทั้ง 4 ช่วงชั้น ซึ่งประกอบด้วยนักเรียนชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และชั้น ม.6 โดยมีการดำเนินการประเมินผลระดับสถานศึกษาจากหลายหน่วยงาน เช่น สำนักทดสอบทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) จำกัด หรือ สทศ. เป็นต้น สำหรับการประเมินผลที่จัดขึ้นโดย สทศ. นั้น ได้จัดสอบที่เรียกว่า “การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Test)” หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า O - NET ซึ่งถือว่าเป็นการทดสอบความรู้ทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ที่สนองรับนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการที่ได้กำหนดให้มีการ

ทดสอบผลการเรียนรู้รายยอระดับชาติของกระบวนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2552)

นับตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการได้กระจายอำนาจการวัดและประเมินผลการศึกษาสู่ระดับสถานศึกษา การประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนในระดับการเรียนการสอน การตัดสินใจ - ตกลงและการอนุมัติการสำเร็จการศึกษาเป็นอำนาจของสถานศึกษา ถึงแม้ว่าการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาทั่วประเทศ จะใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเหมือนกัน แต่ความหลากหลาย ในการปฏิบัติในเรื่องรูปแบบการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดประเมินผลได้เกิดขึ้นเพื่อเป็นการควบคุมและรักษาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันกระทรวงศึกษาธิการจึงดำเนินมาตรการจัดให้มีการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติของผู้เรียนทุก ๆ ปี ภายใต้โครงการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพผู้เรียนฯ ทุกช่วงชั้นให้ผู้เรียนแต่ละช่วงชั้นที่กำหนดมีโอกาสเข้าสอบทุกคนโดยใช้วิธีการประเมินที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3, 2554: 1) สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบริหารจัดการและดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาวิจัย พัฒนา และให้บริการทางการประเมินผลทางการศึกษาและทดสอบทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องรวมทั้งเป็นศูนย์กลางความร่วมมือด้านการทดสอบทางการศึกษาในระดับชาติและระดับนานาชาติ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2553: คำนำ) วัตถุประสงค์ของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) เพื่อทดสอบความรู้และความคิดของนักเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 นำผลการสอบไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียน และ เพื่อนำผลการทดสอบไปใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชาติ โดยจัดสอบ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2553: 52)

การสอบ O-NET ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสงขลาทั้งสามเขตเป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาแบบเดียวที่ใช้ข้อสอบเหมือนกันทั้งประเทศ เพื่อนำข้อมูลมาทำแผนพัฒนานักเรียน ให้อ่านออก เขียนได้ รู้จักวิเคราะห์ซึ่งจากรายงานค่าสถิติพื้นฐานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ปีการศึกษา 2552-2553 ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ พบว่า คะแนนเฉลี่ยระดับจังหวัด ทุกรายวิชาต่ำกว่าระดับประเทศยกเว้นรายวิชาสุขศึกษา และพลศึกษาที่สูงกว่าระดับประเทศ 0.25 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 3, 2554: 13-15)

ปัญหาเรื่องผลสัมฤทธิ์ที่ต่ำกว่าระดับชาตินั้นมาจากหลายสาเหตุ เช่น โรงเรียนมีครู ไม่ครบชั้นขาดแคลนสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ครูสอนไม่ตรงกับวิชาเอก ครูรับภาระงานอื่นมากเกินไปทำให้ไม่มีเวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เต็มที่ทำให้ประสิทธิภาพการสอน ไม่บรรลุผลเท่าที่ควร แนวทางแก้ไขปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนั้นมีแนวทางการแก้ไขปัญหามาตามบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องคือ ด้านครูผู้สอนควรวิเคราะห์แนวข้อสอบการวัดผลประเมินผลระดับชาติ กับการวัดผลประเมินการเรียนรู้ของตนเอง และปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ การจัดทำข้อสอบวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับการทดสอบประเมินผลระดับชาติ กิจกรรมการเรียนการสอน เน้นให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะกระบวนการ เนื่องจาก

ข้อสอบส่วนใหญ่เน้นทักษะการคิดวางแผนพัฒนาตามสภาพปัญหาของแต่ละบุคคล จัดทำรายงานผลการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และชัดเจน ด้านผู้บริหารต้องตรวจสอบ การอ่านของนักเรียนทุกคน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาด้านการอ่านของนักเรียนและวางแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาด้านการอ่านของนักเรียน พัฒนาบุคลากรโดยการให้เข้ารับการพัฒนาอบรม ศึกษาเอกสาร สืบค้นข้อมูล ในอินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนานักเรียน และนำมาทดลองใช้กับนักเรียนที่รับผิดชอบ จัดทำรายงานผลการพัฒนาในรูปแบบการวิจัยในชั้นเรียน รวบรวมข้อสอบจัดทำเป็นชุดแต่ละมาตรฐาน แต่ละเรื่องที่มีลักษณะของโจทย์หลากหลายให้นักเรียนฝึกทำและร่วมเฉลยหาคำตอบและวิธีคิด เพื่อให้คุ้นเคยกับลักษณะโจทย์และคำถามในแต่ละเรื่อง จัดหาสื่อ และใช้สื่อประกอบการสอนที่เหมาะสมและหลากหลาย เพื่อกระตุ้นความสนใจในการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนติดต่อประสานงานกับผู้ปกครอง ให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการเรียนรู้อ่านของนักเรียน และรายงานความก้าวหน้าให้ทราบอย่างสม่ำเสมอ ด้านผู้ปกครองให้ความสนใจเอาใจใส่ ในการติดตามความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนดูแลให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมที่ครูมอบหมายให้ทำที่บ้านอย่างสม่ำเสมอ ประสานงานกับครูผู้สอนและทางโรงเรียน เมื่อพบว่านักเรียนประสบปัญหาทางการเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2, 2552: 9)

การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนในการจัดการศึกษาในพื้นที่จึงจำเป็นต้องมี กระบวนการพัฒนาที่ถูกทิศทางการปฏิรูปการศึกษาที่สอดคล้องกับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3, 2554: 1-5) จากผลการศึกษาคะแนนผลการสอบ O-NET ในภาพรวมที่ผ่านมา พบว่า คะแนนผลการสอบต่ำมากทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องนำผลการสอบมาทบทวน เพราะคะแนนทั้งห้ากลุ่มสาระที่ทดสอบในระยะ 2 ปีแรก นักเรียนได้คะแนนไม่ถึงครึ่งของคะแนนเต็ม โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ ซึ่งมีคะแนนต่ำกว่าครึ่งมากและมีผู้สอบบางคนสอบได้ 0 คะแนน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพของนักเรียนยังไม่มีคุณภาพอยู่ในระดับที่น่าพอใจ (ธัญญา เรืองแก้ว, 2550) ทั้งนี้มีการตั้งข้อสังเกตถึงปัญหาเกี่ยวกับการที่ผลสัมฤทธิ์ว่า อาจเป็นเพราะข้อสอบที่ใช้ในการทดสอบ O-NET นั้นประเมินผลไม่สอดคล้องกันกับการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งข้อสอบ O-NET จะเน้นการคิดวิเคราะห์หาเหตุผลเป็นหลัก ที่สะท้อนมาว่าสิ่งที่พบได้ชัดเจนจากการสอบ O-NET 4 ปีที่ผ่านมา (ปีการศึกษา 2548 - 2552) เน้นการคิด วิเคราะห์หาเหตุผล แต่กระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนยังเป็นแบบท่องจำ 80 - 90% ในขณะที่ สมปัญญา ศรีภคานนท์ ซึ่งเป็นรองผู้อำนวยการโรงเรียนเทพศิรินทร์ นทบุรี ที่เป็นผู้ปฏิบัติจริง ได้แสดงความเห็นที่สอดคล้องกันว่า เนื่องจากข้อสอบเน้นการวิเคราะห์ตามหลักสูตร ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีแต่สวนทางกับการเรียนการสอนของโรงเรียนที่ส่วนใหญ่ยังเน้นท่องจำ (ไทยโพสต์, 20 เมษายน 2552) นอกจากนี้ วิทยากร เชียงกุล (ผู้จัดการรายสัปดาห์, 20 - 26 กรกฎาคม 2552) ได้กล่าวไว้ว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้การสอบระดับชาติของนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 50% ในทุกวิชา รวมทั้งต่ำลงจากปีก่อน ๆ มากเนื่องมาจาก 1) ครูอาจารย์ (รวมทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง) มีทัศนคติที่ผิด ๆ ว่า การเรียนเก่งหรือไม่เก่งเป็นผลมาจากความฉลาดมาตั้งแต่เกิด 2) ปัญหาส่วนตัวของผู้เรียน 3) ปัญหาปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมสังคมและอารมณ์ของผู้เรียน และ 4) ปัญหาสภาพแวดล้อมด้านทัศนคติของชุมชนและสังคม โดยผู้บริหารต้องมีลักษณะของผู้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและมีการจัดการความรู้เพื่อกำหนดนโยบายและจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน วิเคราะห์สภาพการจัดการศึกษาของ

โรงเรียนกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนากระบวนการยกระดับผลสัมฤทธิ์ การนิเทศภายในแบบ กัลยาณมิตร การประสานงานร่วมกับผู้ปกครองเพื่อเฝ้าระวังและติดตามแก้ไขปัญหา โดยผู้บริหาร สถานศึกษากำหนดการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นตามเกณฑ์ที่คาดหวัง เพื่อมุ่ง สู่ความเป็นเลิศ และช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การจบหลักสูตรตลอดจนการจัด หลักสูตรนอกระบบ (จันทนา นนทิกกร, 2551: 15-17)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ปัญหาเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในจังหวัดสงขลา ต่ำกว่าระดับประเทศนั้น แนวทางการแก้ปัญหาที่ยั่งยืนวิธีหนึ่ง คือ การบริหารงานของผู้บริหารที่มี ลักษณะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีลักษณะสำคัญ 4 ด้าน คือ 1) การมีอิทธิพล อย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็น ปัจเจกบุคคล ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สามารถนำไปใช้เป็นข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการ บริหารงานของผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีความเกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาของรัฐในจังหวัดสงขลาได้ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทั้งภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านของผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษาความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียน เพื่อนำผลไปใช้เป็นข้อมูลเสนอแนะในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์และคุณลักษณะ ผู้บริหารในจังหวัดสงขลาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา

สมมุติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา มีความสัมพันธ์กันทางบวก

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสงขลา ประจำปีการศึกษา 2554 ผู้บริหารมีจำนวน 473 คน และครูมีจำนวน 5,735 คน รวมประชากรทั้งหมด 6,208 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา, 2554)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา ประจำปีการศึกษา 2554 จำนวน 362 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970)

ขอบเขตตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

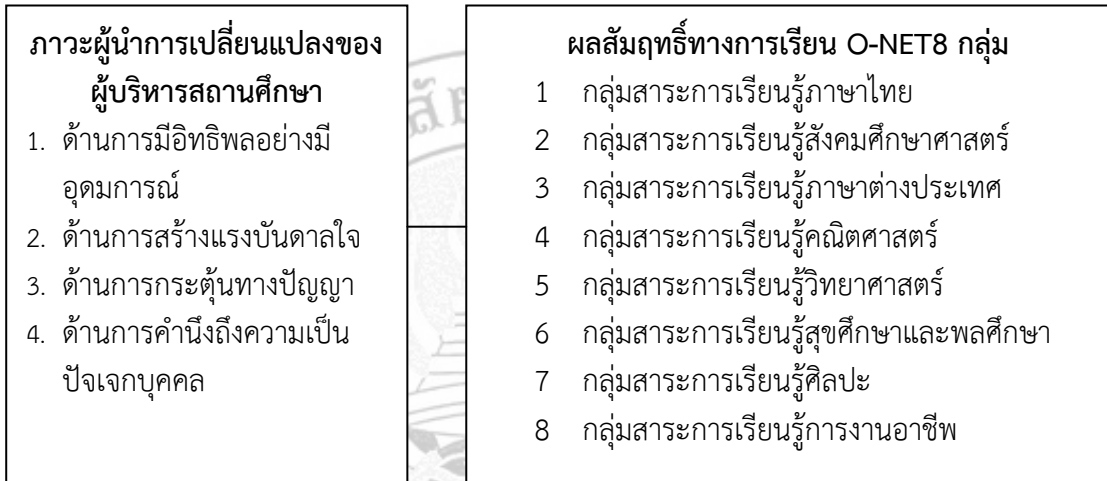
1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้าน
  - 1.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์
  - 1.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ
  - 1.3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา
  - 1.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน O-NET 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา ปีการศึกษา 2553
  - 2.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
  - 2.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์
  - 2.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
  - 2.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
  - 2.5 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
  - 2.6 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
  - 2.7 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
  - 2.8 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ

ขอบเขตเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา ตามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ของนักเรียนที่ได้จากการประเมินผลทางการศึกษาและทดสอบทางการศึกษาประจำปีการศึกษา 2553 (O-NET) จากสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา ผู้วิจัยได้แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนในการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินงานตามภารกิจหน้าที่ ความรับผิดชอบของโรงเรียนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาครอบคลุมขอบข่ายงานทั้ง 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา

2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้บริหารแสดงให้ครูหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นในการจัดการหรือการทำงาน เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน โดยการเปลี่ยนสภาพหรือเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ของกลุ่ม จูงใจให้ผู้ร่วมงานมองไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาไปสู่ประโยชน์ของกลุ่มหรือสังคม ซึ่งกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานจะกระทำโดยผ่านองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ คือ

2.1 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารแสดงให้เห็นให้ผู้ร่วมงานเห็นเป็นแบบอย่าง ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดการยอมรับ นับถือ ศรัทธา ไว้วางใจ ภาคภูมิใจ เมื่อได้ร่วมงานกัน และต้องการเอาเป็นแบบอย่างมีความเชื่อมั่นว่าผู้บริหารสามารถนำพาพวกเขา เอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้

2.2 การสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารกระตุ้นจูงใจให้ผู้ร่วมงานเกิดแรงบันดาลใจ กระตือรือร้น ตระหนัก และเห็นคุณค่าของงาน ผู้บริหารจะสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก และสร้างสื่อความหวังที่ต้องการอย่างชัดเจน ผู้บริหารจะอุทิศตนหรือความผูกพันต่อเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ร่วมกัน สร้างความเชื่อมั่น ความเข้าใจให้กำลังใจแก่ผู้ร่วมงาน ว่าสามารถปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายได้ โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

2.3 การกระตุ้นทางปัญญา หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารกระตุ้นให้ผู้ร่วมงาน ตระหนัก รู้ เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น และต้องการหาแนวทางวิธีการใหม่ ๆ มาใช้แก้ปัญหา ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้กำลังใจผู้ร่วมงานในการแก้ปัญหา ด้วยการคิดและแสดงความคิดเห็นร่วมกันอย่างเป็นระบบ และได้ข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิม เชื่อมั่นว่าสามารถเอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้

2.4 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารแสดง ต่อผู้ร่วมงาน โดยการให้ความสนใจ ดูแล เอาใจใส่ ส่งเสริมสนับสนุน ให้กำลังใจเป็นที่ปรึกษา ช่วยเหลือ ชี้แนะ เป็นรายบุคคล เพื่อให้ผู้ร่วมงานได้พัฒนาตนเองด้วยการให้โอกาสการเรียนรู้ สิ่งใหม่ ๆ ตามความต้องการ ด้วยบรรยากาศการสนับสนุนผู้ร่วมงานอย่างเท่าเทียมกัน

3. ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน หมายถึง คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทดสอบประเมินคุณภาพประจำปีการศึกษา 2553 ของสำนักทดสอบและประเมินผลการศึกษาแห่งชาติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของนักเรียนจังหวัดสงขลา (คะแนนสอบ O-NET) จากกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปะ สุขศึกษาและพลศึกษา และการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี

4. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของรัฐในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา ซึ่งแบ่งขนาดของโรงเรียนตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

สถานศึกษาขนาดเล็ก	มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา
สถานศึกษาขนาดกลาง	มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 – 600 คน
สถานศึกษาขนาดใหญ่	มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 601 - 1,500 คน
สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ	มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,501 คนขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ มีประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เป็นข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และทราบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

2. เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการนำหลักการภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไปประยุกต์ใช้และพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระดับสูงขึ้น
3. เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาและ ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ วางแผน ปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเรียน

